

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 a §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia ja potilaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia. Valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan tehtäviä ja asiantuntemusta laajennettaisiin siten, että neuvottelukunnalle kuuluisivat terveydenhuollon sekä potilaan asemaan liittyvien eettisten kysymysten lisäksi sosiaalialaan se-

kä sosiaalihuollon asiakkaiden asemaan liittyvät eettiset kysymykset. Neuvottelukunnan tehtävien laajentamisen seurauksena myös neuvottelukunnan nimi muuttuisi valtakunnalliseksi sosiaali- ja terveysalan eettiseksi neuvottelukunnaksi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Sosiaali- ja terveysministeriössä on toiminut 1 päivästä lokakuuta 1998 lähtien valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 2 a §:n mukaan valtioneuvosto asettaa neljäksi vuodeksi kerrallaan asianomaisen ministeriön yhteydessä toimivan valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan. Neuvottelukunnan tehtävänä on käsitellä terveydenhuoltoon ja potilaan asemaan liittyviä eettisiä kysymyksiä periaatteelliselta kannalta ja antaa niistä suosituksia. Neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella.

Valtakunnallisesta terveydenhuollon eettisestä neuvottelukunnasta annetun asetuksen (494/1998) 2 §:n mukaan neuvottelukunta tekee aloitteita sekä antaa lausuntoja ja suosituksia terveydenhuollon eettisistä kysymyksistä, mukaan lukien hoitoeettiset kysymykset, herättää näitä kysymyksiä koskevaa yhteiskunnallista keskustelua, toimii asiantuntijajapuna terveydenhuoltoa ja sitä koskevaa

lainsäädäntöä kehitettäessä, kerää ja välittää tietoa terveydenhuollon eettisistä kysymyksistä ja kansainvälisestä terveydenhuoltoa koskevasta eettisestä keskustelusta muun muassa julkaisujen avulla sekä seuraa terveydenhuollon ja siihen liittyvän teknologian kehitystä eettisestä näkökulmasta. Neuvottelukunnan pöytäkirjat, julkaisut ja suositukset ovat saatavissa yleisessä tietoverkossa.

Valtakunnallisessa terveydenhuollon eettisessä neuvottelukunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä enintään 18 muuta jäsentä. Jäsenet ovat perehtyneitä terveydenhuollon eettisiin kysymyksiin, mutta ainakin 5 jäsenellä on perehtyneisyyttä myös sosiaalialan eettisiin kysymyksiin. Jäsenet edustavat palvelujen käyttäjiä ja järjestäjiä, terveydenhuollon ammattihenkilöiden, oikeustieteen, ihmisen sairautta ja terveyttä koskevan tutkimuksen mutta myös yhteiskuntaa koskevan eettisen tutkimuksen näkökulmaa. Neuvottelukunnassa tulee edellä mainitun asetuksen mukaan olla vähintään neljä kansanedustajaa. Sosiaali- ja terveysministeriö on nimenmynyt neuvottelukunnalle pääsihteerin.

Valtakunnallisesta terveydenhuollon eettisestä neuvottelukunnasta annetun asetuksen

4 §:n mukaan neuvottelukunnalla on lääketieteellinen tutkimuseettinen jaosto. Jaoston asettaa sosiaali- ja terveysministeriö. Jaosto toimii lääkkeiden kliinisiä tutkimuksia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston 4 päivänä huhtikuuta 2001 antamassa direktiivissä 2001/20/EY tarkoitettuna kansallisenä eettisenä komiteana. Jaosto tukee sairaanhoitopiirien alueellisia eettisiä toimikuntia lääketieteellistä ja muuta terveydenhuollon tutkimusta koskevissa periaatteellisissa eettisissä kysymyksissä ja näitä koskevan koulutuksen järjestämisessä. Lisäksi jaosto antaa kansainvälisenä monikeskustutkimuksena tehtävistä kliinisistä lääketutkimuksista kansallisen lausunnon, jos jaosto ei ole antanut lausunnon antamista jonkin alueellisen eettisen toimikunnan tehtäväksi. Jaoston ja alueellisten eettisten toimikuntien tehtävistä lääketieteellisessä tutkimuksessa säädetään lääketieteellisistä tutkimuksista annetussa laissa (488/1999).

Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta käsittelee terveydenhuoltoon ja potilaan asemaan liittyviä eettisiä kysymyksiä periaatteelliselta kannalta. Näin ollen se ei käsittele yksittäistä henkilöä koskevia tapauksia, ellei tapauksella ole laajempaa merkitystä terveydenhuollon etiikalle. Neuvottelukunnan julkaisuja on käytetty paljon muun muassa terveyden- ja myös sosiaalihuollon ammattihenkilöiden perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksessa. Terveydenhuollon palveluissa painottuu aiempaa enemmän moniammatillinen yhteistyö erityisesti sosiaalihuollon kanssa ja tämä on heijastunut myös neuvottelukunnassa käsiteltävinä oleviin asioihin.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaan päätöksentekoon liittyy usein periaatteellisia eettisiä kysymyksiä, joiden yhteydessä tulevat esiin muun muassa yhteiskunnan sosiaaliset arvot, näkemykset elämästä, lisääntymisestä, terveydestä ja hyvinvoinnista. Valtakunnallisessa terveydenhuollon eettisessä neuvottelukunnassa käsitellyistä asioista esimerkiksi terveydellistä hyvinvointia, vanhusten asemaa ja mielenterveytyön tilaa koskevat eettiset kysymykset ovat yhteisiä sekä sosiaali- että terveydenhuollolle. Vaikkakin sosiaali- ja terveysalan eettiset kysymykset ovat pitkälti yhteisiä, kummallakin

sektorilla on myös sen toimintaan liittyviä erityisiä eettisiä kysymyksiä ratkaistavana.

Laajan ja monialaisen sosiaali- ja terveydenhuollon tueksi tarvitaan valtakunnallista eettistä toimielintä, jossa alan moraalisia ja eettisiä kysymyksiä voidaan käsitellä asian- tuntevasti ja monipuolisesti. Toisaalta on välttämätöntä taata myös väestölle ja sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttäjille, palvelujen järjestäjille ja muille toimijoille mahdollisuus seurata alan eettistä keskustelua ja halutesaan osallistua siihen.

Valtakunnallisen sosiaalihuollon palveluihin ja sosiaalihuollon asiakkaan asemaan liittyvän eettisen toimielimen tarve on tullut esille eri yhteyksissä. Eettisiä kysymyksiä käsiteltiin jonkin verran Hyvinvointi 2015 -ohjelman laatimisen yhteydessä vuosina 2005—2006 toteutetussa sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen hankkeessa Hyvinvointivaltion rajat. Ne olivat laajemmin ja kokonaisuuksina esillä myös sosiaalihuollon periaatekomitean työn aikana (1971) ja jossain määrin 1990-luvun puolivälissä perusoikeusuudistuksen valmistelun yhteydessä. Sosiaalihuollon asiakkaan asemaa ja oikeuksia koskevan lainsäädännön valmistelun yhteydessä painotettiin myös eettisiä lähtökohtia.

2. Esityksen vaikutukset

Monet parhaillaan toteutettavat suuret rakenteelliset ja toiminnalliset uudistukset vaikuttavat merkittävästi siihen, miten palvelujärjestelmä kohtaa kansalaiset. Kunta- ja palvelurakennehanke ja kunnissa tapahtuvat rakennemuutokset muuttavat monella tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon toimintakenttää. Myös tilaaja-tuottaja -mallin laajamittainen käyttöönotto nostaa esiin aivan uudenlaisia eettisiä kysymyksiä. Yksityisen, julkisen ja järjestöjen palvelujen moninaiset yhteistyömallit ja uudenlainen työnjako laajentavat monenlaisten ammatillisten ja eettisten näkökulmien kirjoa sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Eettinen keskustelu sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttäjien ihmisarvon, vakaumuksen ja yksityisyyden huomioon ottamisesta vahvistaa palvelujen käyttäjien asemaa ja tukee kansalaisten oikeusturvan ja perusoikeuksien toteutumista.

Tavoitteena on lisätä ja ylläpitää sosiaali- ja terveysalan eettistä keskustelua laajentamalla nykyisen valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan tehtäväaluetta. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön toiminnan perustana olevan eettisen arvopohjan vahvistaminen tukee palvelujen laadun parantamista ja osaamisen kehittämistä mutta nostaa yleiseen keskusteluun myös laajemmin keskeisiä moraalista ja eettistä kysymyksiä. Sosiaali- ja terveysalan eettiset kysymykset liittyvät paljolti perusoikeuksien toteutumiseen, yhdenvertaisuuteen, oikeudenmukaisuuteen ja ihmisarvoon. Eettistä keskustelua tarvitaan myös palvelujen käyttäjien asemaa, osallisuutta, näkyvyyttä ja roolia koskevista asioista sekä teknologian, teknisten apuvälineiden ja tietotekniikan lisääntymisestä käytöstä palveluissa ja hoivassa.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa saumaton yhteistyö ja kokonaisvaltainen hoito ja apu on kaikkien osapuolten etu. Sosiaali- ja terveysalan eettisten kysymysten yhteinen käsittely vahvistaa toimijoiden yhteistä arvopohjaa.

Erityisesti mielenterveys- ja päihdeongelmaiset, apua tarvitsevat vanhuksat ja monet vammaisryhmät tarvitsevat sosiaali- ja terveydenhuollon tukea arjessa selviytymiseen. Eettiset kysymykset konkretisoituvat erityisesti haavoittuvien ryhmien kohtaamisessa ja muistisairauksia sairastavien vanhusten, vammaisten, asunnottomien, maahanmuuttajien ja vähemmistöjen asemaan, oikeuksiin, hoitoon ja huolenpitoon sekä tahdonvastaiseen auttamiseen liittyen. Eettisyys liittyy hoito- ja palvelujärjestelmän yleiseen laatuun, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen.

Sosiaali- ja terveysaloilla on myös eriytyneitä, palvelujärjestelmän piirissä olevien asiakkaiden tai potilaiden tilanteeseen sekä ehkäiseviin toimenpiteisiin paneutuvia eettisiä kysymyksiä ratkottavanaan. Tästä syystä eettisiä kysymyksiä käsiteltäessä on syytä turvata tällaisten eettisten asioiden syvälinen käsittely huolehtimalla riittävän ja monipuolisen asiantuntemuksen olemassa olosta.

Tarkoituksena on, että valtakunnallinen neuvottelukunta käsittelee sosiaali- ja terveysalan yhteisten eettisten kysymysten lisäksi myös pelkästään sosiaalialaan tai terve-

ysalään liittyviä eettisiä kysymyksiä. Neuvottelukunnan toiminnassa tulisi ottaa huomioon myös sosiaali- ja terveydenhuollon erot samalla, kun toiminta tulisi ulottaa kaikille niille sosiaalisen alueille, joilla etiikkaan liittyviä ongelmia on nähtävissä.

Valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisiä kysymyksiä käsittelevän neuvottelukunnan tehtävänä olisi alan eettisiä kysymyksiä koskevien aloitteiden, lausuntojen ja suositusten antaminen, tiedon ja kokemuksen kerääminen, kansainvälisen keskustelun ja kokemuksen välittäminen sekä yhteiskunnallisen keskustelun herättäminen. Tästä syystä neuvottelukunnassa tulisi olla edustettuna alan ammatillisen henkilöstön, palveluntuottajien ja palvelujen käyttäjien lisäksi yhteiskunnallisiin ja terveysalan eettisiin kysymyksiin perehtyneitä asiantuntijoita. Neuvottelukunta päättäisi organisoitumisestaan. Se voisi perustaa esimerkiksi sosiaalialaan tai terveysalan jaostoja tai jakautua jaostoihin asiaryhmäkohtaisesti ja perustaa työryhmiä asioiden valmistelua varten.

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Nykyisen terveydenhuollon eettisiä kysymyksiä käsittelevän valtakunnallisen neuvottelukunnan tehtäväalueen laajentamisella sosiaalialalle ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on edistää sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudesta, tuottamisesta sekä kehittämistä käytävää eettistä keskustelua ja näin vaikuttaa palvelujärjestelmän ja palvelujen sisällölliseen ja laadulliseen kehittämiseen.

2.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan tehtäväalueen laajentamisella sosiaalihuoltoon ei ole suoranaisia henkilöstövaikutuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstöstä valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan käyttöön on osoitettu yhteensä 3 henkilötyövuotta vastaava työpanos, josta 1,5 henkilötyövuotta on neuvottelukunnan lääketieteellisen tutkimuseettisen jaoston käytössä. Uudistuksen arvioidaan lisäävän

varsinaisen neuvottelukunnan tarvitseman työpanoksen määrän noin 2 henkilötyövuoteen. Uudistuksesta aiheutuva vähäinen, 0,5 henkilötyövuoden, lisävoimavaratarve on tarkoitus hoitaa nykyisten voimavarojen uudelleen kohdentamisella.

Uudistuksella ei toistaiseksi muuteta neuvottelukunnan lääketieteellisen tutkimuseettisen jaoston asemaa, joskin tavoitteena on, että lääketieteellisen tutkimuseettisen jaoston tilanne arvioidaan uudelleen viimeistään ihmisperäisten näytekokoelmien tutkimuskäytön edistämistä niin sanottua biopankkitoimintaa koskevan säädösuudistuksen yhteydessä.

2.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Ehdotukset eivät sisällä muutoksia aineelliseen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön tai kuntien velvoitteisiin. Neuvottelukunta voi asiantuntemuksellaan tukea sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutusta ja osaamista muun muassa julkaisu- ja koulutustilaisuuksin.

Esityksellä pyritään tukemaan sosiaali- ja terveysalan eettistä arvopohjaa ja sen edelleen kehittämistä. Tarkoituksena on, että eettiset periaatteet olisivat myös sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttäjän ja kansalaisten näkökulmasta nykyistä läpinäkyvämpiä ja selkeämpiä.

Yhteisen keskustelun kautta voidaan luoda yhteisiä periaatteita ja pelisääntöjä, joiden mukaan toimien saatetaan saada aikaan enemmän ja parempaa toimintaa kuin normiohjaukseen tukeutumalla.

Tarkoituksena on, että valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan kannanotot ja suositukset ovat sosiaali- ja terveydenhuollon päättäjien, palvelujen järjestäjien ja tuottajien, koulutusyksiköiden, alan henkilöstön ja kansalaisten saatavilla julkisessa tietoverkossa.

3. Asian valmistelu

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus teki vuoden 2003 alussa sosiaali- ja terveysministeriölle ehdotuksen sosiaalihuollon eettisen neuvottelukunnan perusta-

misesta. Esitys ei johtanut tuolloin jatkovalmisteluun.

Huoltajasäätiö esitti 21 päivänä marraskuuta 2007 sosiaali- ja terveysministeriölle, että ministeriön yhteyteen asetettaisiin sosiaalialan eettinen neuvottelukunta. Huoltajasäätiö katsoi, että suurten muutosten keskellä sosiaalialan eettinen perusta on pidettävä selkeästi näkyvässä ja huolehdittava sen kestäväydestä.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Esitystä valmisteltaessa on kuultu laajasti palvelujen tuottajien ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöjärjestöjen edustajia sekä opetusta, hallintoa ja valvontaa edustavia tahoja. Annetuissa lausunnoissa valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisiä kysymyksiä käsittelevän toimielimen perustamista on pidetty tarpeellisenä. Suomen Lääkäriliitto katsoi lausunnossaan, että sosiaalialalle tulisi perustaa oma eettinen neuvottelukunta.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa sosiaali- ja terveysministeriössä on vireillä useita lainsäädäntö- ja muita uudistuksia, joilla on yhtymäkohtia eettisten asioiden käsittelyn organisointiin sekä valtakunnallisesti että alueellisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon keskeisimpien lakien uudistamisen, biopankkilain säätämisen sekä potilaiden ja sosiaalihuollon asiakkaiden asemaa koskevien säädösten osittaisuudistusten yhteydessä on syytä arvioida sitä, miten valtakunnallisten ja alueellisten eettisten toimikuntien tehtäviä ja asemaa tulevaisuudessa säädellään. Tavoitteena on, että viimeistään biopankkilakia koskevan uudistuksen yhteydessä nykyisen valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan lääketieteellisen tutkimuseettisen jaoston asemaa vahvistetaan.

Sosiaalihuoltoon liittyvien eettisten kysymysten esille nostaminen ja käsittely ovat tärkeitä kehitettäessä edellä mainittua lainsäädäntöä. Tässä vaiheessa toiminnan organisointi esitetään sisällytettäväksi potilaan asemasta ja oikeuksista annettuun lakiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

3 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 a §. Ehdotetussa pykälässä todetaan valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan neuvottelukunnan olemassaolo ja tehtävät. Pykälän 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta, jonka tehtävänä olisi sosiaali- ja terveysalaan sekä sosiaalihuollon asiakkaaseen ja potilaaseen liittyvien eettisten kysymysten käsittely. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan neuvottelukunta on lakisääteinen neuvottelukunta, jonka asettamista ja tehtäviä koskevat tarkemmat säännökset sisältyvät potilaan asemasta ja oikeuksista annettuun lakiin.

Sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan keskeisenä tehtävänä on eettisiä kysymyksiä koskevien aloitteiden, lausuntojen ja suositusten antaminen, tiedon ja kokemuksen kerääminen, kansainvälisen keskustelun ja kokemuksen välittäminen sekä myös keskustelun herättäminen sosiaali- ja terveysalan eettisistä kysymyksistä. Neuvottelukunta voi myös antaa suosituksia paitsi sosiaali- ja terveysministeriölle ja alan henkilöstölle myös yleisesti asioista, joita neuvottelukunta pitää tärkeänä. Tarkoituksena on, että nykyisen valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan tehtävät laajentuvat sosiaali- ja terveysalaa koskeviin yhteisiin eettisiin kysymyksiin ja myös pelkästään sosiaalialan eettisiin kysymyksiin.

Sosiaaliala on laaja ja sen eettiset kysymykset ovat paljolti yhteisiä terveydenhuollon kanssa. Sosiaalialalla on tämän lisäksi myös omia sosiaalipalveluja ja toimintaa koskevia erityisiä eettisiä kysymyksiä ratkaistavanaan. Tästä syystä on tarpeen turvata sosiaalialan omien eettisten asioiden riittävä käsittely. Tarkoituksena on, että eettinen neuvottelukunta voisi tarpeen mukaan perustaa jaostoja tai työryhmiä asioiden valmistelua ja käsittelyä varten.

1.2. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista

2 a §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi muutos, jolla valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan tehtäviä laajennetaan siten, että neuvottelukunta käsittelee paitsi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä myös pelkästään sosiaalialan tai terveysalan erillisiä eettisiä kysymyksiä. Muutoksen seurauksena myös neuvottelukunnan nimi muutettaisiin valtakunnalliseksi sosiaali- ja terveysalan eettiseksi neuvottelukunnaksi.

Sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmillä on läheinen yhteenkuuluvuus. Sektorien hallinnollinen lähentyminen on lisännyt tarvetta käsitellä yhdessä myös alan eettisiä kysymyksiä. Tämän lisäksi terveydenhuollolla on myös omia, sen toimintaan liittyviä erityisiä eettisiä kysymyksiä ratkaistavanaan. Tästä syystä on tarpeen turvata uudistuksen yhteydessä terveysalan omien eettisten asioiden riittävä käsittely. Tarkoituksena on, että eettinen neuvottelukunta voisi tarpeen mukaan perustaa jaostoja tai työryhmiä asioiden valmistelua ja käsittelyä varten.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos siten, että tarkemmat säännökset annetaan valtioneuvoston asetuksella. Voimassa olevan lain mukaan tarkemmat säännökset annetaan asetuksella.

2. Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä ja määräyksiä valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Ehdotukseen liittyy luonnos valtioneuvoston asetuksiksi valtakunnallisesta sosiaali- ja terveysalan eettisestä neuvottelukunnasta.

Tarkoituksena on, että nykyinen valtioneuvoston 12 päivänä lokakuuta 2006 asettama neuvottelukunta jatkaisi toimintaansa 30 päivänä syyskuuta 2010 päättyvän nelivuotiskauden loppuun kuitenkin siten, että valtioneuvosto nimittäisi neuvottelukuntaan kaksi uutta jäsentä ja heille varajäsenet. Jo nykyi-

sessä valtakunnallisessa terveydenhuollon eettisessä neuvottelukunnassa on edustettuna sosiaalialan eettistä osaamista.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Lakien täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voitaisiin kuitenkin ryhtyä jo ennen kuin lait tulevat voimaan.

Voimaantulosäännöksessä säädettäisiin lisäksi siten, että viittauksella valtakunnalli-

seen terveydenhuollon eettisen neuvottelukuntaan tarkoitettaisiin lain voimaantulon jälkeen viittausta valtakunnalliseen sosiaali- ja terveysalan eettiseen neuvottelukuntaan. Tällaisia viittauksia on muun muassa lääketieteellisestä tutkimuksesta annetun lain 3 ja 17 §:ssä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***1.****Laki****sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22 päivänä syyskuuta 2000 annettuun lakiin (812/2000) uusi 3 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

3 a §

*Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan
eettinen neuvottelukunta*

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä

toimivasta valtakunnallisesta sosiaali- ja terveysalan eettisestä neuvottelukunnasta säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 2 a §:ssä ja sen nojalla.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

2.

Laki**potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan potilaan asemasta ja oikeuksista 17 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (785/1992) 2 a §, sellaisena kuin se on laissa 333/1998, seuraavasti:

2 a §

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta. Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnan tehtävänä on käsitellä sosiaali- ja terveysalaa sekä potilaan ja asiakkaan asemaan liittyviä eettisiä kysymyksiä periaatteelliselta kannalta ja antaa niistä suosituksia.

Neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tar-

kemmin tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Muualla laissa olevalla viittauksella valtakunnalliseen terveydenhuollon eettiseen neuvottelukuntaan tarkoitetaan tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta valtakunnalliseen sosiaali- ja terveysalan eettiseen neuvottelukuntaan.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*

2.

Laki**potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan potilaan asemasta ja oikeuksista 17 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (785/1992) 2 a §, sellaisena kuin se on laissa 333/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 a §

Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta

Valtioneuvosto asettaa neljäksi vuodeksi kerrallaan asianomaisen ministeriön yhteydessä toimivan valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on käsitellä terveydenhuoltoon ja potilaan asemaan liittyviä eettisiä kysymyksiä periaatteelliselta kannalta ja antaa niistä suosituksia.

Neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella.

Ehdotus

2 a §

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta. Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnan tehtävänä on käsitellä sosiaali- ja terveysalaan sekä potilaan ja asiakkaan asemaan liittyviä eettisiä kysymyksiä periaatteelliselta kannalta ja antaa niistä suosituksia.

Neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tarkemmin tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Muulla laissa olevalla viittauksella valtakunnalliseen terveydenhuollon eettiseen neuvottelukuntaan tarkoitetaan tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta valtakunnalliseen sosiaali- ja terveysalan eettiseen neuvottelukuntaan.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetus

valtakunnallisesta sosiaali- ja terveysalan eettisestä neuvottelukunnasta

Sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvia asioita käsittelemään määrätyn ministerin esittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista 17 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (785/1992) 2 a §:n 2 momentin nojalla, sellaisena kuin se on laissa xx/2009, seuraavasti:

1 §

Neuvottelukunta

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta.

Neuvottelukunta voi asettaa tarvittaessa jaostoja ja työryhmiä sekä kutsua pysyviä tai tilapäisiä asiantuntijoita.

2 §

Tehtävät

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 2 a §:n 1 momentissa sekä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 3 a §:ssä säädettyjen tehtävien lisäksi neuvottelukunnan tulee:

- 1) tehdä aloitteita sekä antaa lausuntoja ja suosituksia sosiaali- ja terveysalan eettisistä kysymyksistä sekä herättää näitä kysymyksiä koskevaa yhteiskunnallista keskustelua;
- 2) antaa asiantuntija-apua sosiaali- ja terveysalaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä kehitettäessä;
- 3) kerätä ja välittää tietoa sosiaali- ja terveysalan eettisistä kysymyksistä ja kansainvälisestä alan eettisestä keskustelusta muun muassa julkaisujen, koulutustilaisuuksien ja muun vastaavan toiminnan avulla;
- 4) seurata sosiaali- ja terveysalan ja siihen liittyvän teknologian kehitystä eettisestä näkökulmasta; ja

5) käsitellä potilaan ja sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksiin ja asemaan liittyviä eettisiä kysymyksiä.

3 §

Kokoonpano

Neuvottelukunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä enintään 18 muuta jäsentä. Viimeksi mainituista jäsenistä kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Valtioneuvosto määrää puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä muut jäsenet ja varajäsenet neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Neuvottelukunnan yhteydessä toimivien jaostojen puheenjohtaja nimetään neuvottelukunnan jäsenistä.

Jäsenten tulee olla perehtyneitä sosiaali- tai terveysalan eettisiin kysymyksiin. Heidän tulee edustaa ainakin palvelujen käyttäjien ja järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden, oikeustieteen, sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksen ja yhteiskuntaa koskevan eettisen tutkimuksen näkökulmaa. Neuvottelukunnassa tulee olla vähintään neljä kansanedustajaa.

Jos neuvottelukunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja tai muu jäsen taikka varajäsen eroaa tai kuolee kesken toimikauden, sosiaali- ja terveysministeriö määrää edustajan hänen tilalleen jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Sama koskee neuvottelukunnan jäsenenä olevaa kansanedustajaa, joka eroaa tai eroteetaan eduskunnasta kesken vaalikauden tai jota ei enää valita uudelleen eduskuntaan.

Neuvottelukunnalla on pääsihteeri, jonka sosiaali- ja terveysministeriö nimittää.

4 §

Neuvottelukunnan palkkiot ja korvaukset

Valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan, sen jaosten ja asiantuntijoiden matkakustannusten korvaamisessa sovelletaan valtion virka- ja työehtosopimusta matkakustannusten korvaamisesta.

5 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä asetuksella kumotaan 26 päivänä kesäkuuta 1998 annettu asetus valtakunnallises-

ta terveydenhuollon eettisestä neuvottelukunnasta (494/1998) siihen myöhemmin tehtyne muutoksineen.

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

6 §

Siirtymäsäännös

Valtakunnallisena sosiaali- ja terveysalan eettisenä neuvottelukuntana toimii 30 päivään syyskuuta 2010 saakka valtioneuvoston 12 päivänä lokakuuta 2006 asettama valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta kuitenkin siten, että valtioneuvosto täydentää neuvottelukuntaa sosiaalihuollon eettisiin kysymyksiin perehtyneillä kahdella lisäjäseneellä ja heidän varajäseneillä.